

2-й рівень – продуктивний, характеризується комплексними завданнями, які інтегрують знання й уміння. Вони припускають наявність досвіду діяльності з використання набутих знань і умінь, що були одержані при вивченні декількох тем певного розділу. Рівень характеризується пошуковою активністю, готує студентів до прийняття тактичних рішень, зумовлює здатність студента обрати необхідні, адекватні знання, уміння, способи інформаційної діяльності;

3-й рівень – творчий, характеризується творчими завданнями (проектами), що припускає наявність інтегруючих знань, умінь, досвіду використання професійно орієнтованих інформаційних технологій. Необхідною умовою і метою виконання таких завдань є продукування студентом нових ідей. Таким чином, цей рівень характеризується креативністю, самостійністю й оригінальністю у виборі рішень та професійно орієнтованих інформаційних технологій [5].

Згідно з вимогами кредитно-модульної системи навчання, самостійна робота студентів є однією з провідних форм організації навчання і має здійснюватися як у процесі аудиторної роботи, так і поза аудиторією. При цьому аудиторна та позааудиторна самостійна робота тісно пов'язані між собою й утворюють організаційну цілісність. Усвідомлена активна самостійна робота студентів в аудиторії спонукає їх до подальшої самостійної роботи в позааудиторний час.

Вважаємо, що кінцевою метою розвитку вмінь самостійної роботи є формування освітньої автономії студентів, під якою розуміємо не тільки і не стільки самостійність навчального процесу тих, хто навчається, на основі добре сформованих загальнонавчальних умінь, а взаємну відповідальність суб'єктів навчального процесу за його хід і результати, що передбачає бажання і здатність ініціювати і керувати власною діяльністю навчання стосовно усіх її аспектів в умовах свободи вибору послідовності, обсягу, темпу вивчення матеріалу, термінів контролю і відповідної методичної забезпеченості навчального процесу. Саме питання освітньої автономії студентів і є предметом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б.Г. К психофизиологии студенческого возраста / Б.Г.Ананьев // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1974. – Вып.2. – С. 3-15.
2. Бебих В.В. Організація самостійної роботи майбутніх фінансистів у процесі навчання англomовного ділового писемного спілкування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання: германські мови" / В.В. Бебих. – К., 2009. – 24 с.
3. Васильева М.М. Возрастные особенности личности студента и их учет в обучении иностранному языку / М.М.Васильева // Иностранные языки в высшей школе. – 1987. – №20. – С. 17-23.
4. Гіренко І.В. Особливості формування готовності студентів до самонавчання з іноземної мови / І.В.Гіренко // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. – 2010. – Вип. 16. – С. 63-69.

5. Ємельянова Д.В. Педагогічні умови формування готовності до самостійної роботи в системі кредитно-модульного навчання майбутніх учителів гуманітарних дисциплін. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NiO/2009_3/pedagog/emel.htm.

5. Козаков В.А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение: [учеб. пособие] / В.А. Козаков – К.: Выща шк., 1990. – 248с.

6. Подоляк Л.Г. Психология вищої школи. Навчальний посібник для магістрів і аспірантів / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К.: ТОВ "Філ-студія", 2006. – 320с.

7. Ягельська Н.В. Методика організації самостійної роботи студентів з англійської мови з використанням професійного мовного портфеля: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Наталя Валеріївна Ягельська. – К., 2005. – 401 с.

УДК: 316.47

Лобачова С.В.

асистент Білоцерківського національного аграрного університету

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ГНОСТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ХОДІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

У статті обґрунтовано необхідність розвитку гностичних здібностей у студентів для успішного оволодіння знаннями. Запропоновано шляхи оптимізації процесу оволодіння знаннями зі спеціальності у студентів – майбутніх перекладачів.

Ключові слова: гностичні здібності, розвиток, підготовка перекладачів

Лобачова С.В. Пути развития гностических способностей студентов при проведении семинарских занятий. В статье обоснована необходимость развития гностических способностей у студентов для успешного овладения знаниями. Предложены пути оптимизации процесса овладения знаниями по специальности у студентов – будущих переводчиков.

Ключевые слова: гностические способности, развитие, подготовка переводчиков.

Lobachova S. Ways of developing gnostic abilities in students at seminars. The paper proves the necessity of developing students gnostic abilities for their successful learning. There has been suggested ways of optimization of the process of knowledge gaining in future interpreters.

Key words: gnostic abilities, teaching methods, training interpreters.

Особливістю сучасного суспільства є ускладнення виробничих процесів, поява нових технічних засобів, збільшення обсягу інформації, необхідної для здійснення професійної діяльності. Конкуренція на ринку праці створює умови, коли спеціаліст має володіти не лише знаннями і вміннями, але й бути здатним вирішувати нові більш складні завдання, що постають перед ним.

Справжній професіоналізм неможливий без розвитку загальних здібностей людини, вироблення

системи особистих цінностей, моральної вихованості, розвитку внутрішньої мотивації діяльності [1].

Ефективність діяльності фахівця визначається не тільки властивостями його особистості, але й рівнем функціонування пізнавальних процесів. Тому формування особистості фахівця передбачає активізацію та вдосконалення психічних пізнавальних процесів відповідно до вимог спеціальності та професійної діяльності в цілому.

Період навчання у вищій школі є надзвичайно важливим як для становлення особистості, так і розвитку здібностей, оскільки у віці 18-22 р. в організмі людини відбуваються важливі соціальні та психофізіологічні зміни [1]. Водночас у цьому віці активізується ціннісно-орієнтаційна діяльність, пов'язана із засвоєнням нових знань, розвитком гностичних якостей.

У наш час розвиток гностичних здібностей студентів є запорукою повної реалізації всіх здібностей майбутнього спеціаліста, який може знаходити нові шляхи розв'язання наукових проблем [3]. Окрім того, що проблема розвитку гностичних здібностей нерозривно пов'язана зі створенням умов для підвищення рівня їх спрямованості на професійну діяльність, а навчальна діяльність у ВНЗ має бути організована так, щоб студенти могли не лише отримувати та засвоювати інформацію, але й знати, як її застосовувати у повсякденній професійній діяльності.

Наукове дослідження проблеми розвитку гностичних здібностей студентів має глибоке історичне коріння. На всіх етапах еволюції педагогічної науки – від класиків до сучасних науковців – це питання мало надзвичайно важливе соціологічне значення. Значний внесок у розвиток цієї проблеми зробили такі зарубіжні та вітчизняні вчені: О.А. Абдуліна, Н.Н. Кузьмин, И.Т. Огородников, В.А. Слатенін, Л.Ф. Спирин, О. Щербаков, Б.Г. Ананьєв, Д.Б. Богоявленська, М.О. Лазарев, В.О. Моляко, М.М. Поташник, Н.Ю. Посталюк та ін.

Водночас ця тема настільки багатогранна, що деякі її істотні аспекти ще недостатньо вивчені, тому метою нашого дослідження було вивчення ефективності різних технологій навчання у розвитку гностичних умінь студентів лінгвістичного факультету вищого навчального закладу аграрного профілю.

У процесі нашого дослідження використовувалися теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та науково-методичної літератури із зазначеної проблеми, педагогічне спостереження, опитування, тестування, а також перевірялись можливість активізації розвитку гностичних здібностей студентів шляхом активного залучення їх до самостійного пошуку перекладацьких рішень тієї чи іншої проблеми.

За відомим тлумаченням [3], гностичними здібностями вважаються особистісні якості, що забезпечують людині, з одного боку, швидке та точне розпізнавання предметів і явищ, а з іншого, – успішне застосування отриманих знань у майбутній діяльності.

Наукові розробки у галузі педагогіки та психології, експериментальні дослідження з професійної підготовки студентів ВНЗ дають підстави твердити, що розумовий та творчий потенціал особистості не є природженим. Він формується у процесі навчання та життєдіяльності, знаходиться у постійному розвитку. Тому одним із завдань вищих навчальних закладів усіх рівнів стає створення таких умов, які б ефективно впливали на розвиток особистості студентів у цілому та їхніх гностичних здібностей зокрема.

Розвиток гностичних здібностей особистості, творча самореалізація у професійній діяльності є важливим показником зростання професіоналізму спеціаліста.

Теоретичні знання, які засвоюються у ВНЗ, побудовані відповідно до внутрішньої логіки окремих наукових дисциплін, визначаються предметами, цілями та завданнями останніх. Вони є результатом аналітичного розв'язання науково-теоретичних проблем і, як правило, мають узагальнений та абстрактний характер. Ці знання відображають сутність і закономірності певних явищ, процесів; вони відіграють роль загальних принципів, що спрямовують навчальну діяльність студентів, але їх практичне використання залежить від конкретних умов діяльності перекладача. Остання ж будується відповідно до своїх особливих і специфічних законів. Так, проблеми, з якими стикається перекладач, мають цілісний і комплексний характер. Їх розв'язання потребує синтезу знань з різних теоретичних дисциплін, включення їх до категоріального апарату професійного мислення перекладача. Тобто, ефективність професійної діяльності залежить не лише від знань і навичок, але й від здатності застосовувати ці знання на практиці.

Професійна перекладацька діяльність – це інтеграція різних лінгвістичних і фонових знань, мовленнєвих та професійних умінь і навичок, спрямованих на виконання перекладачем його професійних завдань: здійснення усного і письмового перекладу. Підготовка перекладача-професіонала потребує вдосконалення процесу формування студента – майбутнього перекладача як особи, котра у своїй трудовій діяльності застосовуватиме набуті знання, сформовані уміння, навички, що, в свою чергу, забезпечить ефективність професійної діяльності в межах його компетенції. Гностичні здібності при цьому відіграють першочергову роль, адже саме в основі цих здібностей лежить уміння індивіда аналізувати матеріал та синтезувати перекладацькі рішення.

Перекладацькі вміння і навички формуються у студентів під час занять з теорії та практики перекладу, практичних занять з перекладу, практики мови та інших професійно орієнтованих дисциплін. Тому тут важливими є інтеграційний підхід до їх викладання, реалізація принципу професійної спрямованості навчання шляхом розвитку професійно значущих мовленнєво-мисленнєвих операцій. Тому педагогу слід володіти об'ємними знаннями щодо

спеціальних професійних здібностей для набуття вмінь та навичок їх застосування та розвитку.

С.Л. Рубінштейн зазначав: «Процес розвитку здібностей людини є водночас процесом розвитку людини. В основі засвоєння людиною певних знань та способів дій лежить певний рівень розумового розвитку» [4]. Це положення особливо важливе для трактування навчальної діяльності. Поняття здібностей, проте, не зводиться лише до тих знань, умінь і навичок, котрі вже вироблені у людини, а характеризує глибину, швидкість, міцність оволодіння тією чи іншою діяльністю. Здібності як індивідуально-психологічні особливості є умовою продуктивного виконання будь-якої діяльності.

Психологічним змістом навчання є формування і розвиток пізнавальної діяльності учнів. Одна з основних форм навчання у ВНЗ – лекція – теж не є винятком з цього правила, адже саме цей вид навчання покликаний забезпечити формування гностичних вмінь і розвиток пізнавальної діяльності студентів вже у процесі лекції. Одне із завдань, що ставиться перед викладачем тут, – організувати матеріал таким чином, щоб, з одного боку, дати студентам базові знання з того чи іншого питання, а з іншого, – стимулювати студентів поглиблювати свої знання у ході підготовки до практичних та семінарських занять. Досягнення цієї мети вимагає від викладача ставити перед студентами такі завдання, які можна виконати лише залучивши додаткову інформацію (знання). Водночас, при постановці завдань слід враховувати, що занадто легкі або дуже складні завдання не сприяють внутрішній мотивації студентів і підтриманню інтересу до предмета. Тому постійний моніторинг перекладацької діяльності студентів на заняттях є обов'язковою умовою відповідності поставлених завдань рівню знань студентів.

Слід зазначити, що для розвитку здібностей студентів (як загальних, так і спеціальних) організація практичних та семінарських занять потребує особливого підходу. У нашому дослідженні семінарські заняття з практики перекладу були елементом практичного етапу процесу формування гностичних умінь у студентів. На цьому етапі основними завданнями є актуалізація знань, якими володіли студенти, організація вправ для формування умінь усвідомлювати, систематизувати й переносити інформацію, застосовувати вироблені уміння в новій ситуації.

У нашому експерименті студентів III курсу розподілили на три групи. Студенти усіх дослідних груп слухали лекції з порівняльної лексикології, теорії та практики перекладу, а також навчалися за однаковою програмою на заняттях з практики мови.

У першій (контрольній) групі домінувала технологія традиційного навчання з елементами технології проблемного навчання, навчальний процес у другій (експериментальній) групі будувався на комбінуванні технологій традиційного навчання (для формування основи гностичних умінь) і проблемного навчання, у третій (експериментальній) групі студентам, озброєним базовими знаннями та

теоретичними джерелами, пропонували самостійно шукати вирішення перекладацької проблеми, застосовуючи елементи наукового дослідження.

Процес формування гностичних здібностей студентів здійснювався на семінарських заняттях з лексикології та на практичних заняттях з практики перекладу. Ці заняття ми умовно розділили на три типи: інформаційні, інформаційно-пошукові та інформаційно-проблемні. Щоб уніфікувати умови проведення експерименту, ми провели семінарське заняття у студентів трьох груп на тему «Способи передачі англійських фразеологізмів українською мовою». Для перевірки ефективності різних технологій навчання у процесі формування гностичних умінь нами було проведено два контрольні зрізи у контрольній та обох експериментальних групах. Студентам пропонували, скориставшись словниками, за одне заняття перекласти українською мовою 30 англійських фразеологічних одиниць, що належали до різних стилів і груп, а отже, потребували комплексного підходу та залучення фонових знань. Це дало змогу оцінити рівень розвитку гностичних умінь студентів на заняттях усіх трьох типів. У ході дослідження ми отримали такі результати.

Семінарські та практичні заняття організовувалися відповідно до існуючої традиційної технології навчання і мали на меті обговорення студентами певного обсягу інформації, здійснення письмового контролю навчальної інформації, а також контролю засвоєння навчальної інформації з використанням методів усного індивідуального контролю, усного фронтального контролю (опиту), письмового контролю, ущільненого контролю. При проведенні зрізів встановлено, що студенти змогли дати адекватний переклад 7 фразеологічних одиниць у першому зрізі та 9 – у другому (в середньому на одного студента).

Інформаційно-пошукові заняття. Семінарські та практичні заняття цього типу мали на меті самостійний пошук способів і прийомів перекладу фразеологізмів, які не подавалися в лекціях. На таких заняттях студенти виступали з доповідями, доповнювали та оцінювали один одного. Студенти склали таблиці та порівнювали різні способи перекладу фразеологізмів.

За такої організації занять кількість адекватно перекладених фразеологічних одиниць становила відповідно 13 і 14.

Інформаційно-проблемні заняття. Цей тип занять включав семінарські та практичні заняття із застосуванням технології проблемного навчання.

За навчально-виховного процесу із застосуванням технології проблемного навчання студенти мали можливість здійснювати активний самостійний пошук, виявляти і використовувати отриману інформацію, на відміну від технології традиційного навчання, заснованого на пасивному сприйнятті й засвоєнні інформації, що подається.

У ході дослідження на таких заняттях ми пропонували студентам різні за змістом проблемні ситуації (різні типи фразеологізмів), що потребували

аналізу умов вирішення проблеми, висунення гіпотез та розробки плану вирішення проблеми, його реалізації та оцінки самими студентами адекватності перекладу. За такого підходу студенти мали можливість здійснювати пошук нових способів обробки інформації, вибірково використовувати навчальну інформацію при висуненні та спростуванні гіпотез, це активізувало когнітивні процеси і спонукало студентів самостійно й творчо користуватися навчальною інформацією. Для реалізації ж поставлених перед студентами завдань їм необхідно було залучати свої гностичні вміння, що в свою чергу, сприяє розвитку гностичних здібностей. На інформаційно-практичних заняттях кількість адекватно перекладених фразеологізмів у середньому на одного студента групи становила у двох зрізах 20 і 21.

У результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що навчання буде ефективнішим за умови, що між елементами навчального матеріалу існує логічний зв'язок, а максимально ефективним воно буде, якщо з самого початку навчання у ВНЗ студент матиме можливість застосовувати нові знання. Комплексний характер завдань на сприйняття та обробку поточної інформації, що створює необхідність актуалізації наявної інформації та її поєднання зі знаннями суміжних дисциплін спеціальності, постановка пізнавальних і практичних завдань, що потребують аргументації із залученням інформації інтегруючих дисциплін, сприяють розвитку гностичних здібностей студентів, тобто вмінню аналізувати поставлену проблему та знаходити оптимальні шляхи її вирішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей / В.Н. Дружинин. – [3-е изд.]. – М.: Питер, 2008. – 308 с.
2. Завірюха В.В. Інноваційна технологія “збагачення” навчання, що орієнтована на розвиток здатності студентів до професійного самозростання / В.В. Завірюха // Наукові записки Харківського військового університету. Соціальна філософія, психологія. – Харків: ХВУ, 2003. – Вип. 3 (18). – С. 169-175.
3. Загрекова Л. Основы педагогических технологий / Л. Загрекова // Высшее образование в России. – 1997. – № 4. – С.97-98.
4. Рубинштейн С.Л. Проблемы способностей и вопросы психологической теории / С.Л. Рубинштейн // Вопросы психологии. – 1960. – №3. – С. 5-8.

УДК 378.371.13/37.013.46

Кудіна В.В.

Київський національний
лінгвістичний університет

МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ У РІЗНИХ КРАЇНАХ: ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ

У статті розглядаються моделі професійної підготовки учителів у країнах Європи та США у зіставленні з сучасною українською практикою.

Ключові слова: вища педагогічна освіта; модель професійної підготовки; паралельна,

послідовна, альтернативна моделі підготовки вчителів.

Кудина В.В. Модели профессиональной подготовки учителей в разных странах: сравнительный анализ. В статье рассматриваются модели профессиональной подготовки учителей в странах Европы и США в сравнении с современной украинской практикой.

Ключевые слова: высшее педагогическое образование; модель профессиональной подготовки; параллельная, последовательная, альтернативная модели подготовки учителей.

Kudina V.V. Models of professional training of teachers in different countries: comparative analysis. The models of professional training of teachers in the countries of Europe and the U.S.A are considered in the article in compare with modern Ukrainian practice.

Key words: higher pedagogical education, model of professional training; parallel, consistent, alternative models of teachers' training.

Проблеми підготовки педагогічних кадрів знаходяться сьогодні у центрі уваги як національних урядів, так і міжнародних організацій, що займаються питаннями розвитку вищої освіти взагалі і педагогічної зокрема. Це обумовлено низкою причин.

По-перше, зміною вимог до викладачів і необхідністю орієнтувати їх підготовку на вимоги ринку праці.

По-друге, реалізацією стратегії навчання протягом усього життя, що передбачає розширення можливостей, вдосконалення форм організації і методів здобуття знань, умінь, навичок, досвіду творчої діяльності.

По-третє, зміною цільового вектора освіти. Якщо масова школа в минулому столітті була спрямована на підготовку виконавця, то 21 століття вимагає спрямованості на особистість, врахування її індивідуальних особливостей, задатків, потреб, інтересів з метою формування творчих здібностей, творчого ставлення до професійної діяльності, здатності до самостійного прийняття рішень.

Таким чином, у розвинених країнах зміст і способи традиційної системи педагогічної освіти суперечать реальним вимогам, що висувуються викладачам у процесі їх фахової діяльності. Більшою мірою це стосується систем освіти пострадянських держав, де значно пізніше розпочався процес переорієнтації педагогічної освіти на опанування компетенцій.

З точки зору освіти протягом усього життя вищий навчальний заклад – тільки один з варіантів отримання освіти для викладача. У зв'язку з цим університети, інститути, училища й коледжі в Україні розробляють нові підходи до своєї діяльності, виходячи з наступного:

➤ педагогічна освіта не є єдиним джерелом педагогічної підготовки майбутніх учителів, а тільки початковою сходинкою багаторівневого процесу навчання завдяки наявності структур неперервної освіти та навчання, що дозволяє